

DIJKAANPASSING & BEVER EN DAS BIJ BUGGENUM

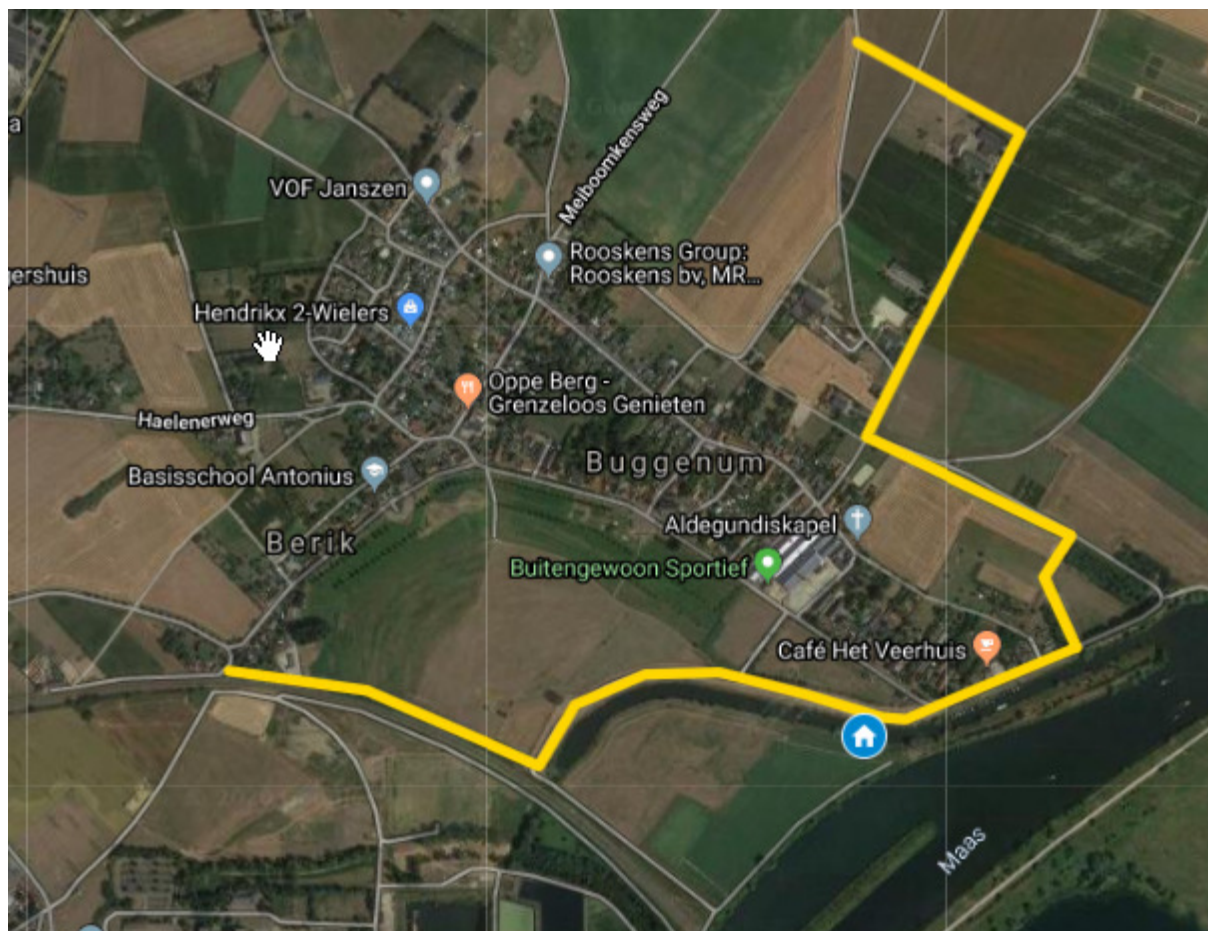
Notitie van de Zoogdierverseniging:

DATUM	28 FEBUARI 2020
PROJECTNUMMER	2019.085
PROJECTNAAM	DIJKAANPASSING & BEVER EN DAS BIJ BUGGENUM
OPDRACHTGEVER	INGENIEURSBUREAU MAASVALLEI
ONDERDEEL	
STATUS	DEFINITIEF
AUTEUR(S)	VILMAR DIJKSTRA, TON POPELIER & WESLEY OVERMAN
PROJECTLEIDER	VILMAR DIJKSTRA
DOCUMENTNUMMER	N2020.003

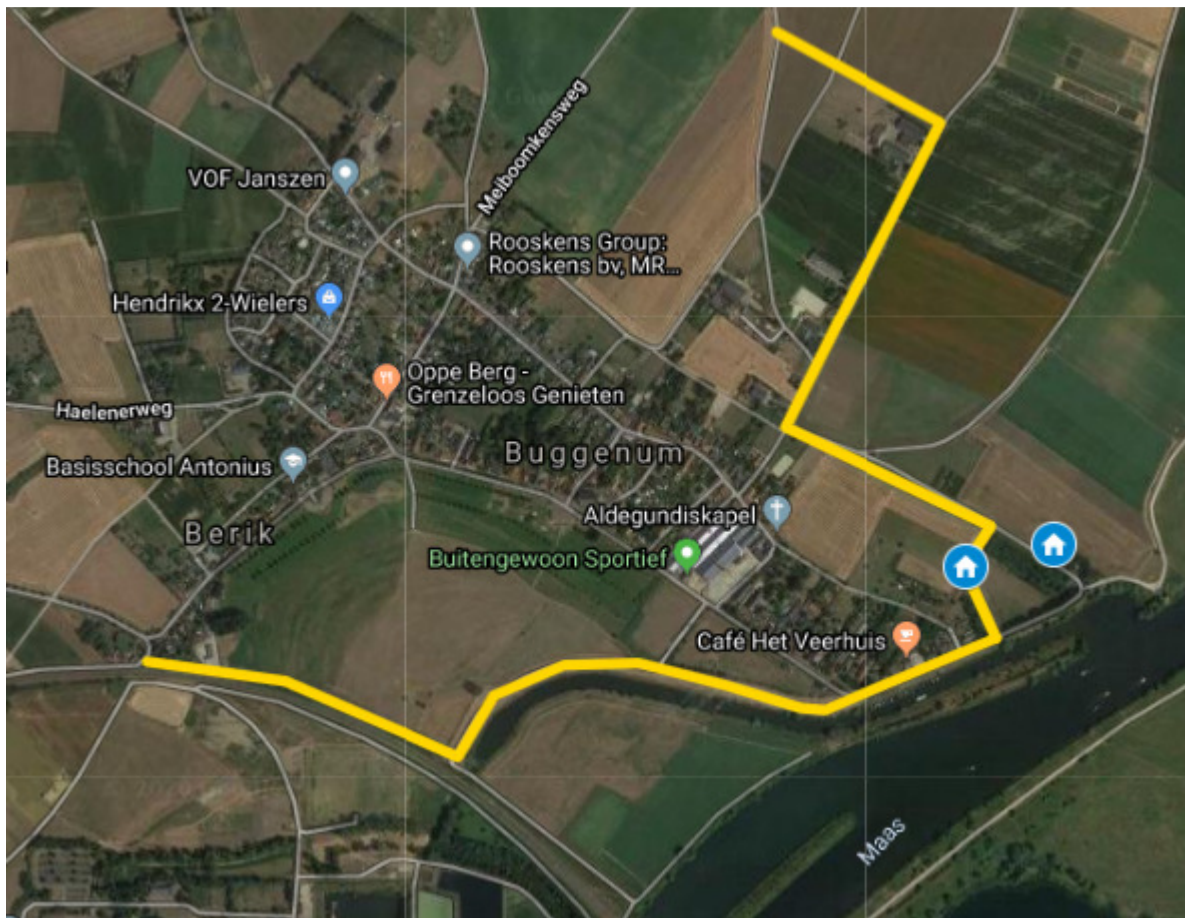
Inleiding

Langs de Maas bij Buggenum worden dijkaanpassingen doorgevoerd om de veiligheid voor bewoners te waarborgen. Op deze locatie is door Ingenieursbureau Maasvallei oriënterend onderzoek uitgevoerd en daarbij is de aanwezigheid van bever (*Castor fiber*) en das (*Meles meles*) vastgesteld (figuur 1 en figuur 2). Ingenieursbureau Maasvallei heeft de Zoogdierverseniging opdracht gegeven in kaart te brengen hoe bevers en dassen het gebied gebruiken, om hoeveel territoria het gaat en om een inschatting te maken van het foerageergebied.

Bevers zijn (inter)nationaal strikt beschermd. De das heeft een lichtere nationale bescherming. Werkzaamheden die een schadelijk effect op de functionaliteit van een bever- of dassenvestiging kunnen hebben, dienen bij voorkeur op zodanige wijze uitgevoerd te worden dat er geen negatieve effecten optreden. Als er wel negatieve effecten te verwachten zijn, dan dient er een ontheffing aangevraagd te worden (die al dan niet afgegeven wordt).

Figuur 1. Ligging van het plangebied dijkaanpassing bij Buggenum met de globale ligging van het aan te leggen, dan wel te verbeteren, dijktraject (gele lijn), en de ligging van een beverhol (blauw, op de noordoever van het schiereiland; bron: Ingenieursbureau Maasvallei).

Figuur 2. Ligging van het plangebied dijk aanpassing bij Buggenum met de globale ligging van het aan te leggen, dan wel te verbeteren dijktraject (gele lijn), en de ligging van dassenburchten (blauw; bron: Ingenieursbureau Maasvallei).

Methode

Het onderzoek is conform de Kennisdocumenten van bever en das uitgevoerd.

Bever

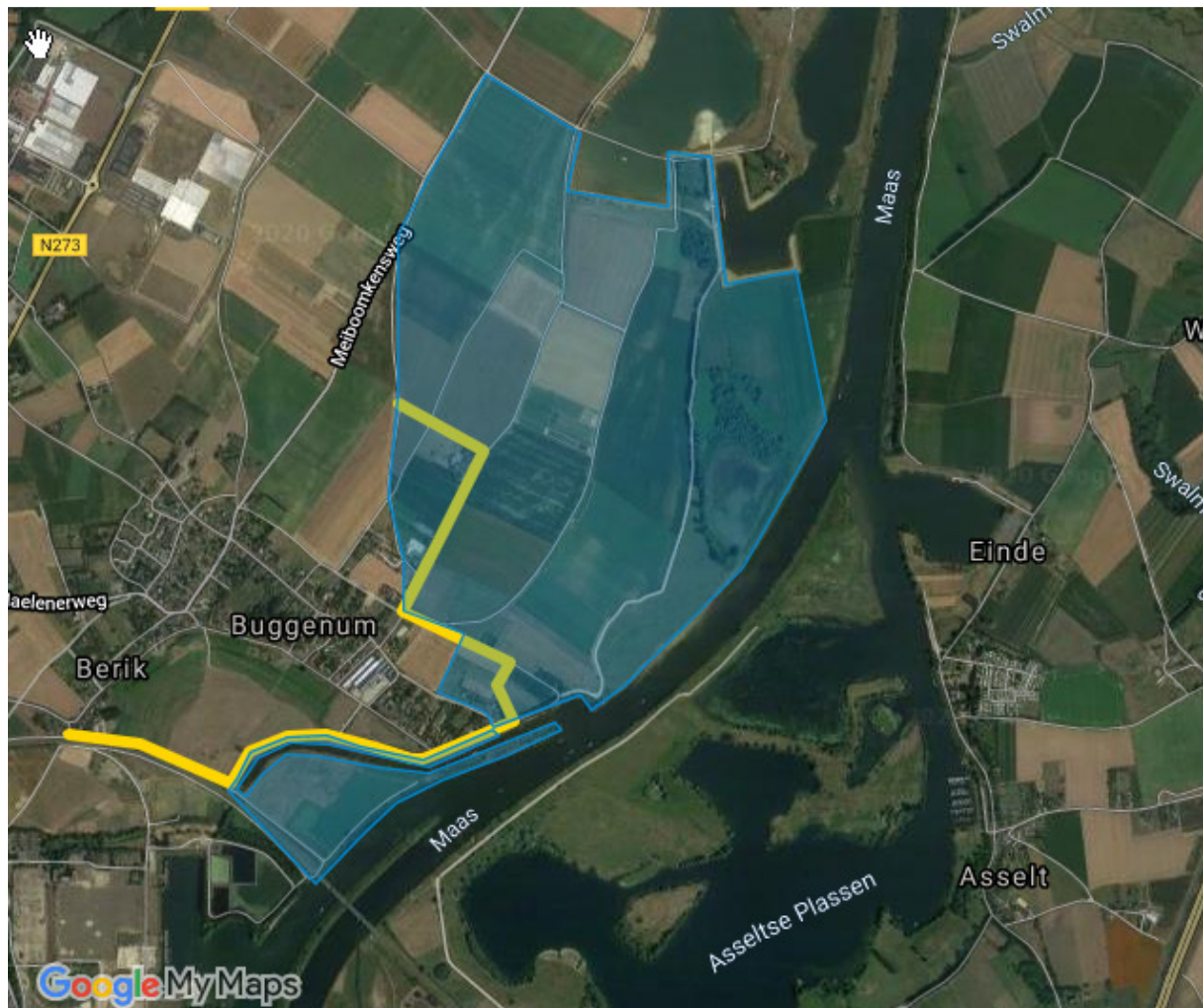
Het plangebied is geïnventariseerd op het gebruik van oevers door bevers, waarbij het veldwerk is uitgevoerd door de Vilmar Dijkstra & Wesley Overman. In figuur 3 is het voor de bever doorzochte gebied weergegeven. In deze gebieden is gekeken naar de aanwezigheid van burchten, hollen, geurmerken, opgangen, wissels en vraatsporen. Via de geurmerken kan mogelijk in beeld worden gebracht waar territoriumgrenzen aanwezig zijn en om hoeveel territoria het gaat. In de periode november-januari leggen bevers hun geurmerken nagenoeg uitsluitend op territoriumgrenzen neer. Dat is daarom de aangewezen periode om in beeld te krijgen om hoeveel territoria het in en om het plangebied gaat. Buiten die periode zijn geurmerken door het gehele territorium te vinden en zijn territoriumgrenzen doorgaans niet met één ronde veldonderzoek vast te stellen. Via de muskusrattenbestrijder, die in dit gebied actief is, zijn gegevens over bekende burchten en hollen in de wijde omgeving verkregen.

Figuur 3. Ligging van het voor de bever doorzochte gebied bij Buggenum (gele lijn, de globale ligging van het aan te leggen, dan wel te verbeteren dijktraject; rode lijn, afgelopen oevers; blauwe lijn, met verreikijker beoordeelde oevers).

Das

Op basis van recent kaartmateriaal en Google Streetview werd een eerste inschatting gemaakt van het plangebied, en met name van de locaties die mogelijk geschikt zouden kunnen zijn voor dassenburchten. Naast de reeds bekende burchtlocaties kwam het bosje aan de Wijnaardenweg in de Bouxweerd, in het noorden van het onderzoeksgebied uit deze voorverkenning naar voren. Verder bestaat het plangebied nagenoeg geheel uit weides, moeras, en open akkerland, plaatsen waar geen burchten te verwachten zijn. Dassen geven immers de voorkeur aan bos of andere dekking, liefst op plekken met een helling en bovenal op locaties waar geen wateroverlast te verwachten is. Het plangebied is vervolgens onderzocht op het gebruik door dassen, waarbij het veldwerk grotendeels is uitgevoerd door de Ton Popelier (degene met de meeste ervaring met dassen). Het deel ten zuiden van Buggenum is bekeken door de Vilmar Dijkstra en Wesley Overman. In figuur 4 is het voor de das doorzochte gebied weergegeven. In deze gebieden is gekeken naar de aanwezigheid van dassenburchten, holen, prenten/wissels en mestputjes.

Figuur 4. Ligging van het voor de das doorzochte gebied bij Buggenum (gele lijn, de globale ligging van het aan te leggen, dan wel te verbeteren dijktraject; blauwe polygoon, op dassensporen doorzochte gebied).

Aangetroffen situatie

Bever

Op 14 januari 2020 zijn de oevers in het plangebied op sporen van bevers onderzocht. Het water in de Maas stond ongeveer 10 cm hoger dan de gemiddelde waterstand. Dit was echter geen belemmering om sporen aan te kunnen treffen.

Holen en burchten

Bij het veldwerk werden op twee locaties één of meerdere holencomplexen aangetroffen (figuur 5). Langs de plas ten noorden van Buggenum werd een holencomplex aangetroffen dat op moment van het bezoek niet werd gebruikt door bevers. In de geul ten zuiden van Buggenum werden op korte afstand van elkaar meerdere in gebruik zijnde holen (complexen) aangetroffen (figuur 6). De meest oostelijke van deze holen ligt tegen de oostkant van een betonnen plaat en omvat een deels ingestort hol met een onderwateringang (foto 1) en een hol dat wordt gebruikt bij hoge rivierwaterstanden (hoogwaterhol). Ten westen daarvan bevindt zich een hol onder een gewone es (*Fraxinus excelsior*). Ten

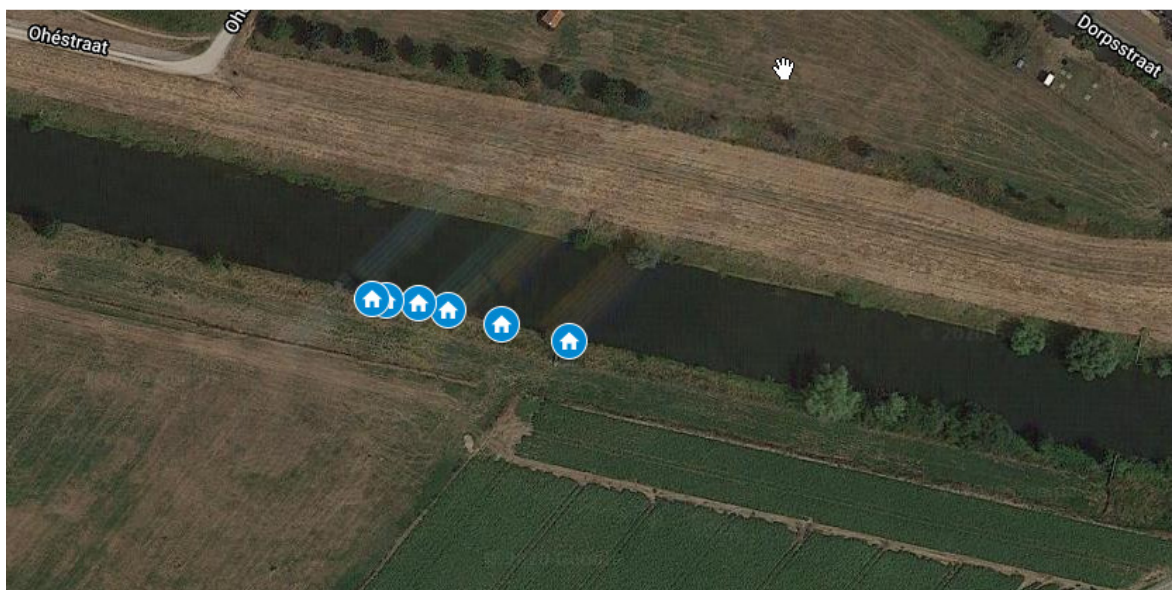
westen daarvan bevindt zich een uitgebreid holencomplex met meerdere ingangen onder een aantal wilgen (*Salix spec.*). Gezien de vele verse sporen rond dit holencomplex mag verwacht worden dat dit de hoofdlocatie is waar de bevers verblijven. Het hol dat verder in het zuiden wordt weergegeven in figuur 5 is doorgegeven door de muskusrattenbestrijder van Waterschap Limburg. In figuur 7 worden de bij het huidige veldwerk gevonden holen samen weergegeven met de holen en burchten die door de muskusrattenbestrijder zijn doorgegeven. De holen die bij het huidige veldwerk zijn aangetroffen, waren nog niet bekend bij de muskusrattenbestrijder.

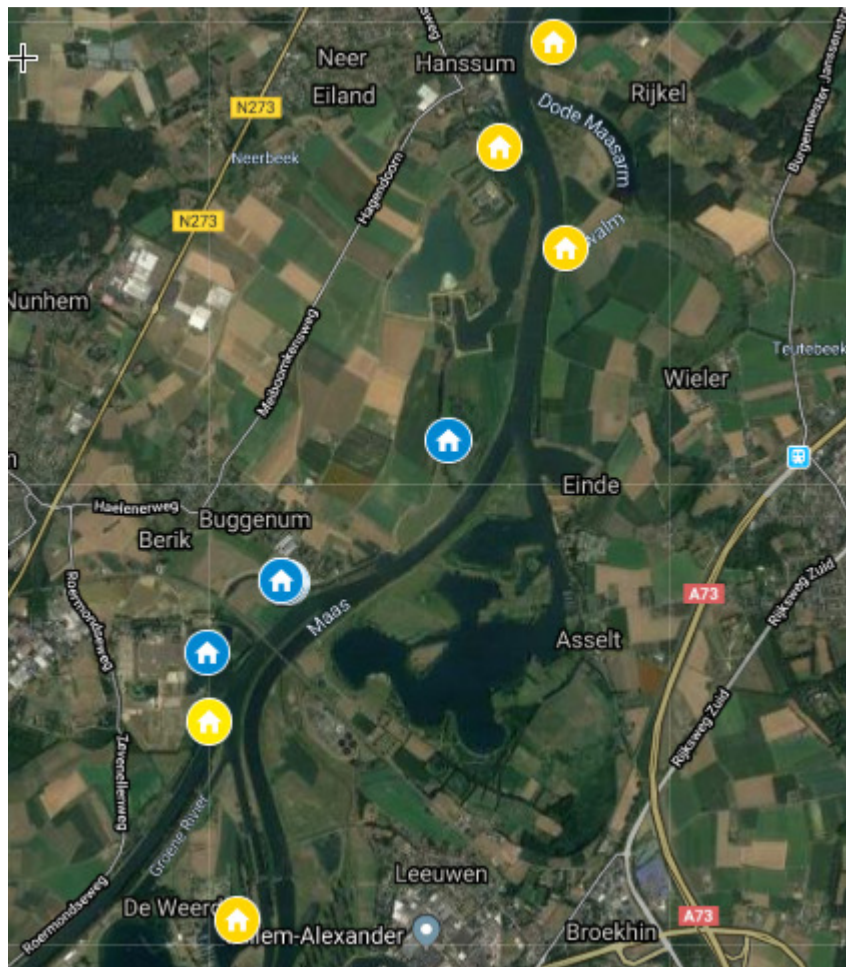
Figuur 5. Ligging van holen (blauw) van bevers bij Buggenum.

Foto 1. Deels ingestort beverhol langs de geul ten zuiden van Buggenum.

Figuur 6. Close up van de situatie rond de ligging van holen (blauw) van bevers in de geul ten zuiden van Buggenum.

Figuur 7. Overzicht van de ligging van hollen (blauw) en burchten (geel) van bevers in de verdere omgeving van Buggenum.

Geurmerken en wissels

Er werden slechts twee geurmerken aangetroffen (figuur 8). Eén bij het hollencomplex in de geul ten zuiden van Buggenum en één in dezelfde geul onder een grote omgevallen wilg waar de bevers regelmatig van eten.

Tussen de Maas en de plas ten noorden van Buggenum werd een wissel aangetroffen (figuur 8).

Foerageergebied

Ondanks de grote hoeveelheid oevers met een stenen verdediging zijn alle oevers geschikt als foerageergebied. Langs een groot deel groeien namelijk voor bevers eetbare bomen en struiken. Daarnaast zijn er oevers waar veel kruiden groeien. Langs alle onderzochte oevers werden dan ook vraatsporen van bevers aangetroffen.

Inschatting van het aantal territoria

Bevers bakenen hun territorium af met behulp van geurmerken. Een groot deel van de oevers is echter niet geschikt voor bevers om geurmerken neer te leggen, of ze kunnen niet bij het inventariseren worden gevonden. Langs de Maas zelf is vanwege oeververdediging een dusdanige hoeveelheid van kleinere en grote stenen aanwezig dat geurmerken niet of moeilijk aan te brengen zijn (foto 2). Als

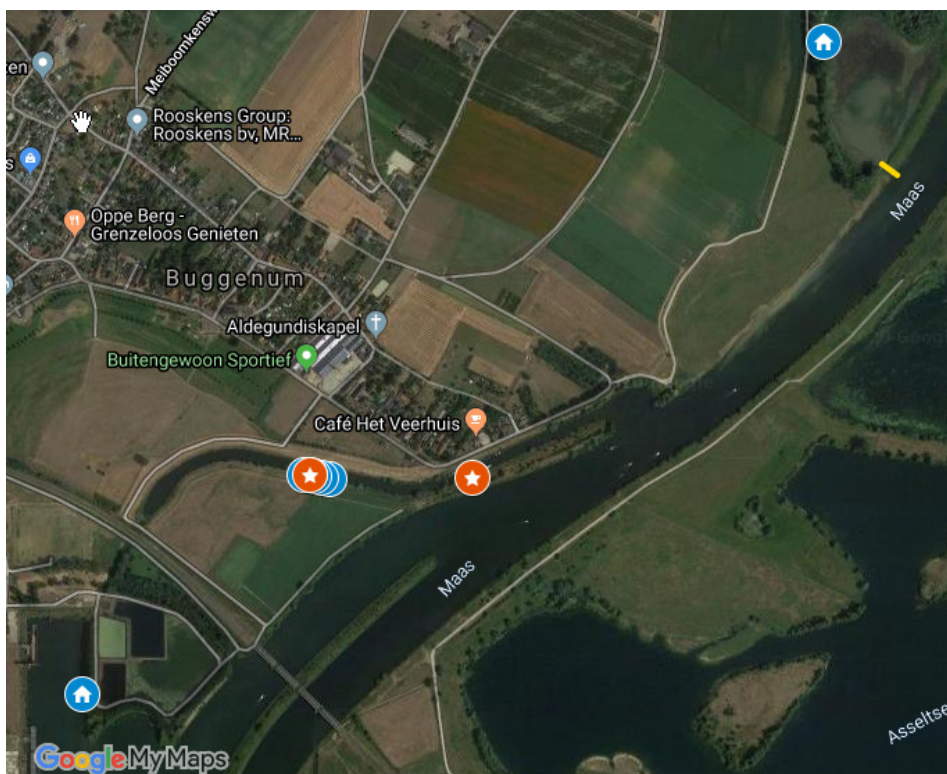
ze wel door bevers worden aangebracht op de stenen, dan zijn ze niet voor mensen herkenbaar. Daarnaast speelt hier dat door golfslag van de scheepvaart eventuele geurmerken wegspoelen (foto 3). De inschatting is dat bevers er daarom voor zullen kiezen om eventueel in de rustige inhammen en zijtakken geurmerken aan te brengen. In figuur 9 worden de oevers aangegeven die niet geschikt zijn voor (het vinden van) geurmerken. Omdat richting de monding van de geul ten zuiden van Buggenum en rond de wissel naar de plas ten noorden van Buggenum geen geurmerken zijn aangetroffen, terwijl hier door bevers wel geurmerken aangebracht kunnen worden, wordt ervan uit gegaan dat deze gebiedsdelen tot hetzelfde beverterritorium behoren. In hoeverre dat territorium nog verder langs de Maas naar het noorden doorloopt is vanwege de aard van de oevers langs de Maas niet te beoordelen. Ook naar het zuiden langs de Maas is het niet te beoordelen of het daar aanwezige leefgebied en de aanwezige holen en burchten bij het territorium bij Buggenum behoort. Om van de holen in de geul ten zuiden van Buggenum (waarschijnlijk de hoofdlocatie van deze bevers), naar de burcht en het hol ten westen van de spoorbrug te komen moeten de bevers in ieder geval buitenom via de Maas zwemmen. De geul die ten zuiden van Buggenum loopt is ter hoogte van de spoorlijn namelijk niet te passeren voor bevers.

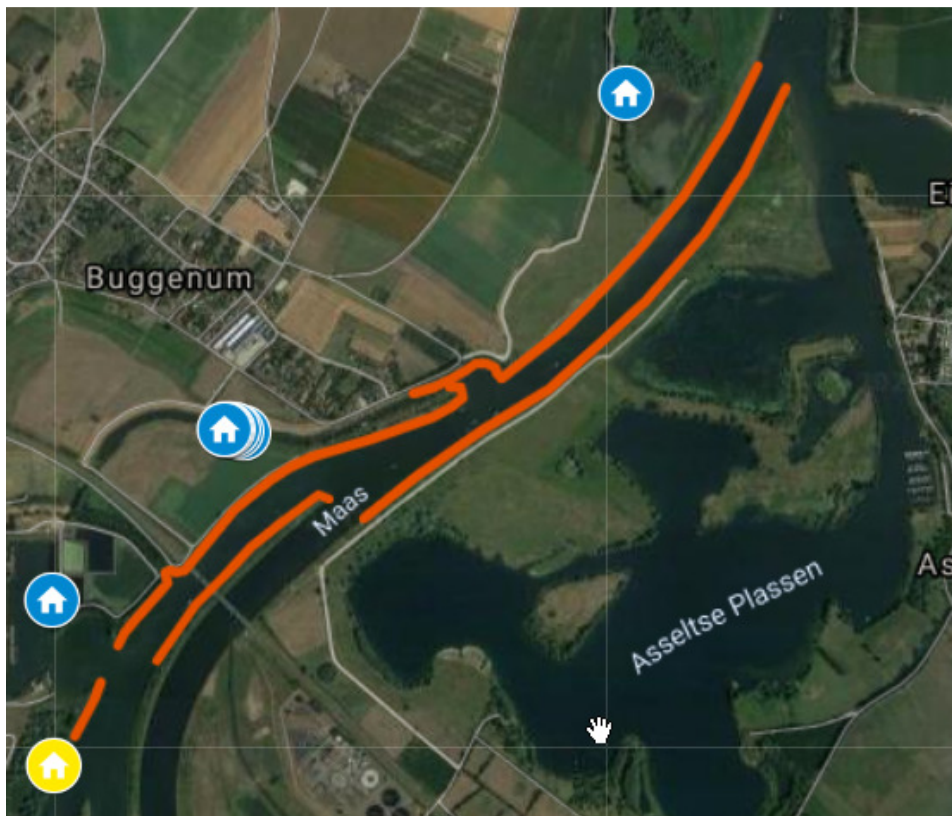
Foto 2. De meeste oevers langs dit deel van de Maas zijn voorzien van een stenen oeververdediging, bestaande uit een combinatie van grote en kleinere stenen.

Foto 3. Andere delen van de oevers van de Maas bestaan deels alleen uit kleinere stenen en klei, maar de scheepsvaart zorgt regelmatig voor golven die eventuele geurmerken snel wegspoelen.

Figuur 8. Ligging van holen (blauw), geurmerken (roodbruin) en wissels (geel) van bevers bij Buggenum.

Figuur 9. Ligging van oevers (roodbruine lijnen), die vanwege verharding met stenen en golfslag van boten niet geschikt zijn om geurmerken aan te brengen of te vinden.

Das

Het veldwerk naar de aanwezigheid van das is eveneens op 14 januari 2020 uitgevoerd.

Burchten en pijpen

De dassenburcht aan de oostzijde van Buggenum (figuur 10) is algemeen bekend, omdat het hier om een kunstburcht gaat, die op een opvallende locatie is aangelegd (één van de weinige bosjes in de omgeving). Tijdens het bezoek werden (minimaal) vijf belopen pijpen (holen) geteld, de meeste met vers graafwerk en verse dassenprenten. Het is overduidelijk dat de burcht volop in gebruik is door dassen. Gezien de tijd van het jaar mag ervan worden uitgegaan dat dit een permanent bewoonde burcht is. In de winterperiode worden de zogenaamde zomerburchten namelijk verlaten en trekken dassen zich terug op de hoofdburcht. Uit informatie van de opdrachtgever en dhr. Vogels, toezichthouder vanuit de WBE, is naar voren gekomen dat de kunstburcht onder water staat bij hoogwater. Het is hen niet bekend waar de bewoners van deze burcht naar toe vertrekken in geval de burcht onderloopt.

Lokaal is een dassenburcht met twee pijpen bekend, die zich in een schuilstal voor paarden bevindt. Tijdens het bezoek bleek deze burcht in gebruik te zijn door vos (*Vulpes vulpes*). Mogelijk nemen dassen hier hun intrek in tijden van hoogwater. Volgens kaartmateriaal ligt deze burcht enkele meters hoger dan de kunstburcht.

Op circa 175 meter van de burcht werd een vluchtpijp aangetroffen in een droge sloot aan de Groeneweg. Deze lijkt niet recent gebruikt te zijn. Elders in het zoekgebied zijn geen vluchtpijpen gevonden.

Vanuit het bureau-onderzoek was het bosje aan de Wijnaardenweg in de Bouxweerd naar voren gekomen als potentiële locatie voor een dassenburcht. Door dhr. Vogels, toezichthouder vanuit de WBE, werd bevestigd dat hier in het verleden af en toe een das werd waargenomen. Bij het uitkammen van dit bosje werd een klein, bewoond, burchtje aangetroffen aan de oostzijde. Slechts één van de drie pijpen is belopen. Aan de westzijde van het bosje bevindt zich een grotere burcht, die echter al langere tijd niet bewoond is. De burcht is overgroeid en geen enkele pijp is open. Getuige de vele prooiresten en verse wissels is dit bosje volop in gebruik door vos. De afstand van het bewoonde burchtje tot de kunstburcht aan de Groeneweg bedraagt hemelsbreed 1.400 meter.

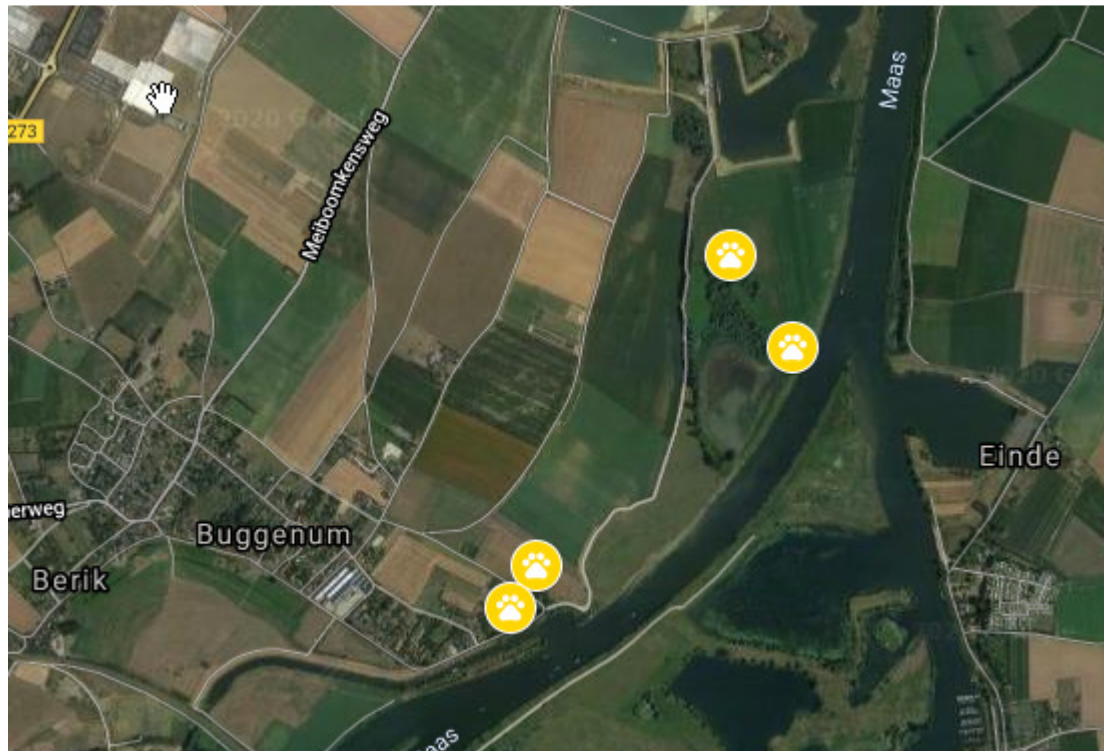
Het westelijk deel van het plangebied is open en vlak. Hier werden geen andere burchten aangetroffen.

Figuur 10. Ligging van burchten (blauw) en een vluchtpijp (bruin) van das bij Buggenum.

Prenten en wissels

Prenten en wissels werden aangetroffen op korte afstand van de burchten aan de rand van Buggenum (figuur 11). Daarnaast werden ze aangetroffen ten noorden en ten oosten van de plas ten noorden van Buggenum.

Figuur 11. Ligging van locaties waar prenten en wissels van das werden aangetroffen bij Buggenum.

Foerageergebied

Het foerageergebied van een dassenfamilie neemt 30 tot 600 hectare in beslag, afhankelijk van het voedselaanbod. De voorkeur van das gaat sterk uit naar begraasd weiland. Aangezien slechts een deel van het gebied uit begraasd weiland bestaat, zal het terreinbeslag vrij groot zijn. Het belangrijkste foerageergebied bevindt zich direct langs de Maas. In tijden van hoogwater staan deze weilanden onder water. Verder van de Maas af liggen grote percelen akkerland, die geen of weinig voedsel opleveren voor dassen.

Met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid foerageren de dassen, die in de kunstburcht aan de Groeneweg wonen, uitsluitend aan de noordoostzijde van Buggenum. Het foerageergebied wordt aan de oostzijde begrensd door de Maas, en aan de zuidwestzijde door de bebouwde kom van Buggenum (figuur 12). Een (hoogstam)boomgaard op 200 meter ten westen van de kunstburcht vormt een waardevol onderdeel van het foerageergebied. Dassen vinden hier valfruit, een belangrijk onderdeel van hun menu. Dat dassen dicht bij deze boomgaard een vluchtpijp gegraven hebben, bevestigt dat de dieren zich hier regelmatig ophouden. De vluchtpijp dient als toevluchtsoord wanneer een das onverwacht mensen en/of honden tegenkomt.

De natte weilanden ten zuiden van het bosje aan Boexweerd worden door das(sen) gebruikt om te foerageren, zoals bleek uit verse prenten.

De weilanden, die aan de zuidwestzijde van Buggenum grenzen, zouden uitstekend foerageergebied voor dassen kunnen vormen. Deze zijn echter nagenoeg onbereikbaar voor de dassen van de kunstburcht. Zij kunnen dit gebied uitsluitend bereiken via de slechts enkele meters brede talud van de Maasarm. Dit deel van het talud is in gebruik als wandel- en hondenuitlaat-zone en voert vlak langs woningen en een horecagelegenheid. De dassenwissels die werden aangetroffen langs de Maas buigen ook duidelijk terug waar de bebouwde kom van Buggenum begint.

Alhoewel hier geen bewijsmateriaal van voorhanden is, mag worden verondersteld dat het foerageergebied van de dassenpopulatie van Buggenum zich gedurende het jaar uitstrekt tot de rijksweg N273 (westzijde) en de bebouwing van Neer (noordzijde).

Figuur 12. Inschatting van het foerageergebied (blauw) van de das bij Buggenum.

Inschatting van het aantal territoria

Er werden geen mestputten als grensafbakening aangetroffen in het zoekgebied. Dit ondersteunt het vermoeden dat de dassen van de kunstburcht en die van het burchtje in het bosje tot een en dezelfde familie behoren en er sprake is van één territorium dat zich ten noordoosten van Buggenum bevindt.